

POMOC FINANSOWA

MIASTO STOŁECZNE WARSZAWA

SPONSORZY

Przedsiębiorstwo Medyczne

Ukrainian-English Joint Venture

Lwowska Fabryka Kawy

PRYWATNE OSOBY WSPIERAJĄCE

Prof. Oleksij Bilaniuk i Larysa Bilaniuk – Wallingford, PA, USA

Dr Alexander J. Serafyn, Zynowia M. Serafyn, Troy, MI, USA

Orest Steć, Warszawa

WSPÓŁPRACA ORGANIZACYJNA

Lwowski Oddział Związku Kompozytorów Ukrainy

Koncerty w dniach 2, 3, 5 listopada
są rejestrowane przez Polskie Radio SA Program 2

PATRONAT MEDIALNY

FILHARMONIA NARODOWA

Dyrektor Naczelny i Artystyczny ANTONI WIT

Dyrektor Honorowy KAZIMIERZ KORD

Fundacja PRO MUSICA VIVA

III DNI MUZYKI UKRAIŃSKIEJ W WARSZAWIE

pod honorowym patronatem
Prezydenta m.st. Warszawy Lecha Kaczyńskiego
i Ambasadora Ukrainy Ihora Charczenki

Wtorek, 2 listopada 2004, godz. 19.00 – Sala Kameralna
Środa, 3 listopada 2004, godz. 19.00 – Sala Kameralna
Piątek, 5 listopada 2004, godz. 19.30 – Sala Koncertowa (Abonament C1)
Sobota, 6 listopada 2004, godz. 18.00 – Sala Koncertowa

Włodzimierz Lubij (ur. 1963), Kijów – *Przemieszczenie uwagi II* (1994)

Szanowni Państwo,

„Dni Muzyki Ukraińskiej w Warszawie” odbywają się już po raz trzeci. Tym razem festiwal ten został gościnnie przyjęty przez Filharmonię Narodową, która wpisała go do swego sezonowego programu. Jestem za to bardzo wdzięczny Panu Profesorowi Antoniemu Witowi, Dyrektorowi Filharmonii Narodowej. Warszawscy melomani wśród dzieł Beethovena, Chopina i Lutosławskiego otrzymają możliwość zapoznania się z utworami Latożyńskiego i Silwestrowa, by wymienić tylko dwóch wiodących ukraińskich kompozytorów.

„III Dni Muzyki Ukraińskiej w Warszawie” otrzymały zaszczytne honorowe patronaty – Prezydenta Warszawy Pana Lecha Kaczyńskiego i Ambasadora Ukrainy w Polsce Pana Ihora Charczenki. To bardzo ważne podkreślenie znaczenia tego festiwalu.

Czy znamy muzykę naszych sąsiadów? Czy nazwiska ważnych tam kompozytorów są nam znane? Myślę, że odpowiedź na to pytanie nie jest zadowalająca. Prezentacja muzyki ukraińskiej w Filharmonii Narodowej z pewnością wychodzi naprzeciw potrzebie lepszego poznania muzycznej kultury Ukrainy.

Mam nadzieję, że odkryjecie Państwo bardzo ciekawe zjawiska muzyczne, tak z głębokiej przeszłości – np. wykonywane przez Chór „Gloria” utwory Mykoły Dyleckiego, jak i współczesne – w interpretacji pianisty Józsefa Örmény’ego czy Narodowej Orkiestry Symfonicznej Ukrainy. Cykl zamyka występ zespołu huculskiego. To jeszcze jedna forma kultywowania muzycznej tradycji, gdzie oryginalność kompozycji ustępuje potrzebie zachowania bogactwa ludowej kultury.

Życzę Państwu niezapomnianych wrażeń.

Roman Rewakowicz
Prezes Fundacji PRO MUSICA VIVA

Wtorek, 2 listopada 2004, godz. 19.00, Sala Kameralna
KONCERT CHÓRALNY

WYKONAWCY

CHÓR KAMERALNY

„GLORIA”

(Lwów)

dyrygent

**WOŁODYMYR
SYWOCHIP**

PROGRAM

MYKOŁA DYLECKI

(ok. 1630 – po 1680)

Liturgia

*Jednorodzony Synu
Przyjdźcie pokłonić się
Święty Boże
Umiłowanie pokoju
Święty Jedyny*

MYCHAJŁO WERBYCKI

(1815-1870)

Anioł oznajmił

(pieśń z kanonu Wielkanocnej Jutrznii)

MYKOŁA ŁYSENKO

„Iż cheruwymy”

Koncert chóralny

*Dokąd pójdę sprzed oblicza Twego, Panie
(Psalm 138)*

MYKOŁA ŁYSENKO

(1842-1912)

„Krestnym dřewom”
(*Drzewem krzyżowym*)

KYRYŁO STECENKO

(1882-1922)

„Panachyda”

*Błogostaw duszo moja Pana
Wieczny odpoczynek racz mu dać, Panie
Na wieczną pamięć*

DMYTRO BORTNIANSKI

(1751-1825)

Koncert chóralny nr 32

Powiedz mi, Panie (Psalm 38)

*Andante
Largo
Adagio
Moderato*

BOHDAN SEHIN

(ur. 1976)

Błogostawiony mąż (Psalm 1)

(2000-2001)

ARTEM WEDEL

(1767-1806)

Koncert chóralny nr 25

Panie, Boże mój (Psalm 7)

*Larghetto sostenuto
Allegro
Largo
Allegro*

Przerwa (ok. 20 min.)

Filharmonia Narodowa zastrzega sobie możliwość zmiany programu i wykonawców.
Podczas koncertu obowiązuje zakaz fotografowania, filmowania i nagrywania dźwięku.
Prosimy również o wyłączenie telefonów komórkowych i sygnałów zegarków elektronicznych.

TRADYCJA MUZYCZNA SŁOWIAN WSCHODNICH NIEROZERWALNIE ZWIĄZANA JEST ZE ŚPIEWEM. W CERKWI I PODCZAS UROCZYSTOŚCI, ALE TAKŻE PRZY PRACY, PRZY STOLE, W CZASIE ODPOCZYNKU – WIELOGŁOSOWE PIĘŚNI, RELIGIJNE BĄDŹ ŚWIECKIE, ZAWSZE BYŁY (I DO DZIŚ SĄ) OBECNE W CODZIENNYM ŻYCIU.

Chór pod kierunkiem Mykoły Tyсенki (fragment fotografii)

W śpiewie szukać też należy początków ukraińskiej muzyki profesjonalnej. Rozwijała się ona w ścisłym związku z liturgią kościoła wschodniego: od jednogłosowego śpiewu *znamienno* (to – w dużym uproszczeniu – odpowiednik chorału gregoriańskiego w kościele zachodnim), poprzez proste formy wielogłosowe, aż po tzw. śpiew *partesny* (z łacińskiego *partes* – partia głosowa, głos chóralny), który pojawił się w muzyce cerkiewnej w pierwszej połowie XVII wieku. Był to już w pełni rozwinięty śpiew wielogłosowy (obsada utworów *partesnych* dochodziła nawet do 8 głosów); utrzymane w nowym stylu kompozycje nazwane zostały koncertami.

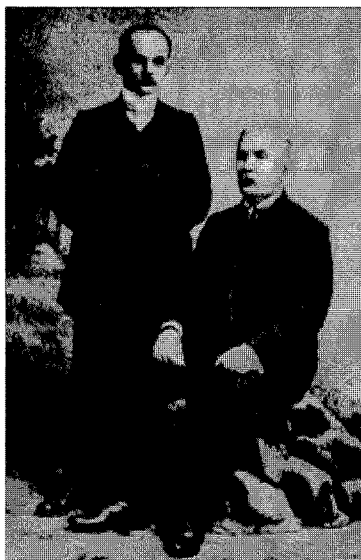
Jeden z pierwszych wybitnych twórców ukraińskich znanych z nazwiska to **Mykoła Dylecki** (ur. ok. 1630 – zm. po 1680), twórca epokowego traktatu *Gramatyka muzyczna* i wielu kompozycji w stylu *partesnym*. Jako wychowanek wileńskiej Akademii Jezuickiej znał dobrze ówczesną muzykę zachodnioeuropejską i obficie czerpał z jej wzorów; jego utwory nawiązują stylistycznie do dzieł twórców XVI-wiecznej szkoły weneckiej (polichóralność, kontrast jako czołowy środek formotwórczy).

„Złoty wiek” muzyki ukraińskiej to II połowa XVIII i początek XIX stulecia. Trzej wielcy twórcy: **Dmytro Bortnianski** (1751–1825), Maksym Berezowski (1745–1777) i **Artem Wedel** (1767–1806) wznoszą śpiew chóralny na niespotykane dotąd

Dmytro Bortnianski

Mykoła Łysenko i Kyryło Stecenko

wyżyny; ich koncerty stają się punktem odniesienia dla twórców muzyki cerkiewnej następnych epok. Przepojone żarliwą, modlitewną ekspresją, mistrzowsko łączą w sobie tradycje liturgicznego śpiewu *a cappella*, wpływy włoskiego baroku (Bortnianski i Berezowski studiowali we Włoszech) oraz elementy zaczerpnięte z ludowej muzyki ukraińskiej.

Wiek XIX to dla ukraińskiej muzyki cerkiewnej okres intensywnego rozwoju. Choć głównym polem działalności staje się dla większości twórców muzyka świecka, oparta przede wszystkim na ukraińskim folklorze, to dzieła sakralne piszą niemal wszyscy kompozytorzy. Nawiązują oni do tradycji śpiewu cerkiewnego, coraz szerzej wykorzystują jednak zdobycze romantyzmu. U przemyslanina **Mychajła Werbyckiego** (1815–1870), twórcy m.in. ukraińskiego hymnu *Szcze ne wmerła Ukrajina*, wpływy te są jeszcze dość niewielkie, widać wyraźnie fascynację muzyką Bortnianskiego. **Mykoła Łysenko** (1842–1912), twórca i najznakomitszy przedstawiciel ukraińskiej szkoły narodowej, na pierwszy plan wysuwa liryczną melodykę i wzmoczoną ekspresję. **Kyryło Stecenko** (1882–1922) w mistrzowski sposób wykorzystuje cechy muzyki ludowej, jego *Panachyda* (liturgia żałobna) przywodzi chwilami na myśl ukraińskie dumy i pieśni ludowe.

Muzyka sakralna, w radzieckiej Ukrainie surowo zabroniona, odradza się w twórczości najmłodszego pokolenia kompozytorów. *Błażen muž – Psalm 1* (2000–2001) lwowskiego kompozytora **Bohdana Sehina** (ur. 1976) został w ubiegłym roku nagrodzony na Ogólnoukraińskim Konkursie Młodych Artystów „StART”.

PAWEŁ MARKUSZEWSKI

Ukraińska ikona z XVI wieku

Środa, 3 listopada 2004, godz. 19.00, Sala Kameralna

RECITAL FORTEPIANOWY

JÓZSEF
ÖRMÉNY

PROGRAM

MYKOŁA ŁYSENKO

(1842-1912)

II Rapsodia a-moll „Dumka-Szumka” op. 18
na ukraińskie tematy ludowe
(1871)

LEW REWUCKI

(1889 - 1977)

Preludia (1913-21) – wybór
Des-dur op. 4 nr 1
Es-dur op. 7 nr 1
b-moll op. 7 nr 2

STEFANIA TURKEWYCZ

(1898-1977)

Suita Góry (1964)
W górach
Strumyk
Zapomniana kapliczka

BORYS LATOSZYNSKI

(1895-1968)

Refleksy op. 16 (1925)

Przerwa (ok. 20 min.)

WASYL BARWINSKI

(1888-1963)

2 Preludia op. 1
(1908)
nr 1 e-moll
nr 2 Fis-dur

BOHDANA FROLAK

(ur. 1968)

Stück (2004)
(prawykonanie)

WALENTYN BIBIK

(1940-2003)

Preludium i fuga op. 16-v nr 33 (1978)

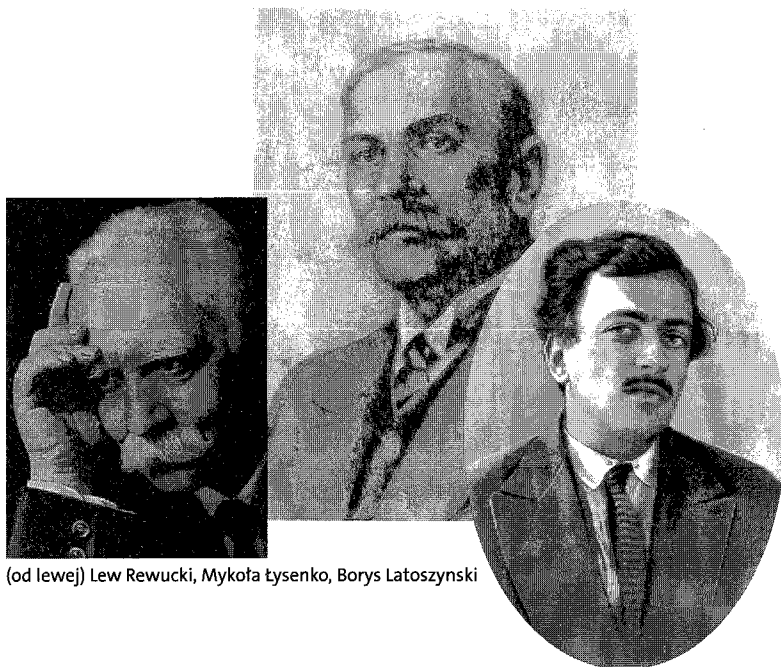
WALENTYN SILWESTROW

(ur. 1937)

Poranny walc, Postludium, Intermezzo
(ze zbioru *Mgnienia*)
(2003)

LEW REWUCKI

Sonata h-moll op. 1 (1912)

(od lewej) Lew Rewucki, Mykoła Łysenko, Borys Latoszynski

POCZĄTKI UKRAIŃSKIEJ MUZYKI

FORTEPIANOWEJ DATUJĄ SIĘ NA II POŁOWĘ XVIII WIEKU, KIEDY FORTEPIAN ZACZĄŁ POWOLI ZASTĘPOWAĆ KLAWESYN I KLAWIKORD – INSTRUMENTY ROZPOWSZECHNIONE DOTĄD ZARÓWNO W DOMOWYM MUZYKOWANIU, JAK I KSZTAŁCENIU MUZYCZNYM. JUŻ W 1790 ROKU W KIJOWIE POWSTAŁA PIERWSZA WYTWÓRNIA FORTEPIANÓW, WKRÓTCE TAKŻE W INNYCH UKRAIŃSKICH MIASTACH POJAWIŁY SIĘ KOLEJNE. ROZWIJAŁO SIĘ RÓWNIEŻ FORTEPIANOWE WYKONAWSTWO, WŚRÓD KOMPOZYTORÓW-WIRTUOZÓW NAJWIĘKSZĄ POPULARNOŚĆ ZDOBYŁ OŁEKSANDR ŁYZOHUB.

Jednak na szeroką skalę muzykę fortepianową komponował dopiero najwybitniejszy ukraiński romantyk, **Mykoła Łysenko** (1842–1912). Jego *II Rapsodia a-moll na ukraińskie tematy ludowe* op. 18 to dzieło wirtuozowskie, przesiąknięte narodowym duchem; po refleksyjnej, improwizacyjnej w charakterze *Dumce* następuje roztańczona, iskrząca się *Szumka*.

Nawiązania do muzyki ludowej obecne są także w twórczości **Iwa Rewuckiego** (1889–1977). *Preludia* op. 4 i op. 7, zróżnicowane fakturalnie i ekspresyjnie, odznaczają się niezwykłym wyrazem emocjonalnym; stylistycznie wyrastają z tradycji gatunku, wyznaczonej przez preludia Chopina, Skriabina i Rachmaninowa.

Elementy folklorystyczne, wypływające być może z tęsknoty za daleką ojczyzną, występują również w suicie **Góry Stefanii Turkowycz** (1898–1977), która po II wojnie światowej osiedliła się w Wielkiej Brytanii.

Suita *Widobrazennia (Refleksy)* op. 16 **Borysa Latoszynskiego** (1895–1968) to jedno z najwybitniejszych dzieł ukraińskiej muzyki fortepianowej. Powstała w 1925 roku, składa się z siedmiu krótkich części, ściśle powiązanych ze sobą pod względem materiałowym i ekspresyjnym. Tytułowe refleksy – to odzwierciedlenia różnych cech charakteru i stanów emocjonalnych człowieka, ale także echa rozmaitych, zaczerpniętych z muzyki przeszłości, technik kompozytorskich wykorzystanych przez Latoszynskiego.

Wasył Barwinski (1888–1963) to twórca pierwszego pokolenia galicyjskich modernistów. Jego kompozycje, inspirowane również w dużym stopniu ukraińskim folklorem, utrzymane są jeszcze w dość tradycyjnym, postromantycznym języku dźwiękowym, jednak pojawiają się w nich już wyraźne echa nowych prądów, zwłaszcza impresjonizmu.

Muzykę najnowszą w programie recitalu reprezentują utwory lwowianki **Bohdany Frolak** (ur. 1968), charkowianina **Walentyna Bibika** (ur. 1940) i kijowianina **Walentyna Silwestrowa** (ur. 1937).

Koncert zakończy jednoczęściowa *Sonata h-moll* op. 1 **Iwa Rewuckiego** – dzieło młodzieńcze, jednak niezwykle efektowne, niepozbawione oryginalności i autentyczności.

Aleksander Archipenko (1887-1964)
– *Kobieta z parasolem* (ok. 1916-1919)

PAWEŁ MARKUSZEWSKI

Piątek, 5 listopada 2004, godz. 19.30, Sala Koncertowa
KONCERT SYMFONICZNY

**NARODOWA ORKIESTRA
SYMFONICZNA UKRAINY**

(Kijów)

WOŁODYMYR SIRENKO
dyrygent

solistka

ANNA SAWYCKA
skrzypce

PROGRAM

WALENTYN SILWESTROW

(ur. 1937)

Koncert skrzypcowy (Symfonia) *Widmung* (1991)

Allegro moderato con moto

Moderato con moto

Allegretto

Przerwa (ok. 20 min.)

MYKOŁA ŁYSENKO

(1842-1912)

Uwertura do opery *Taras Bulba* (1890)

BORYS LATOSZYNSKI

(1895-1968)

Ballada symfoniczna *Grażyna* wg A. Mickiewicza op. 58 (1955)

FERENC LISZT

(1811-1886)

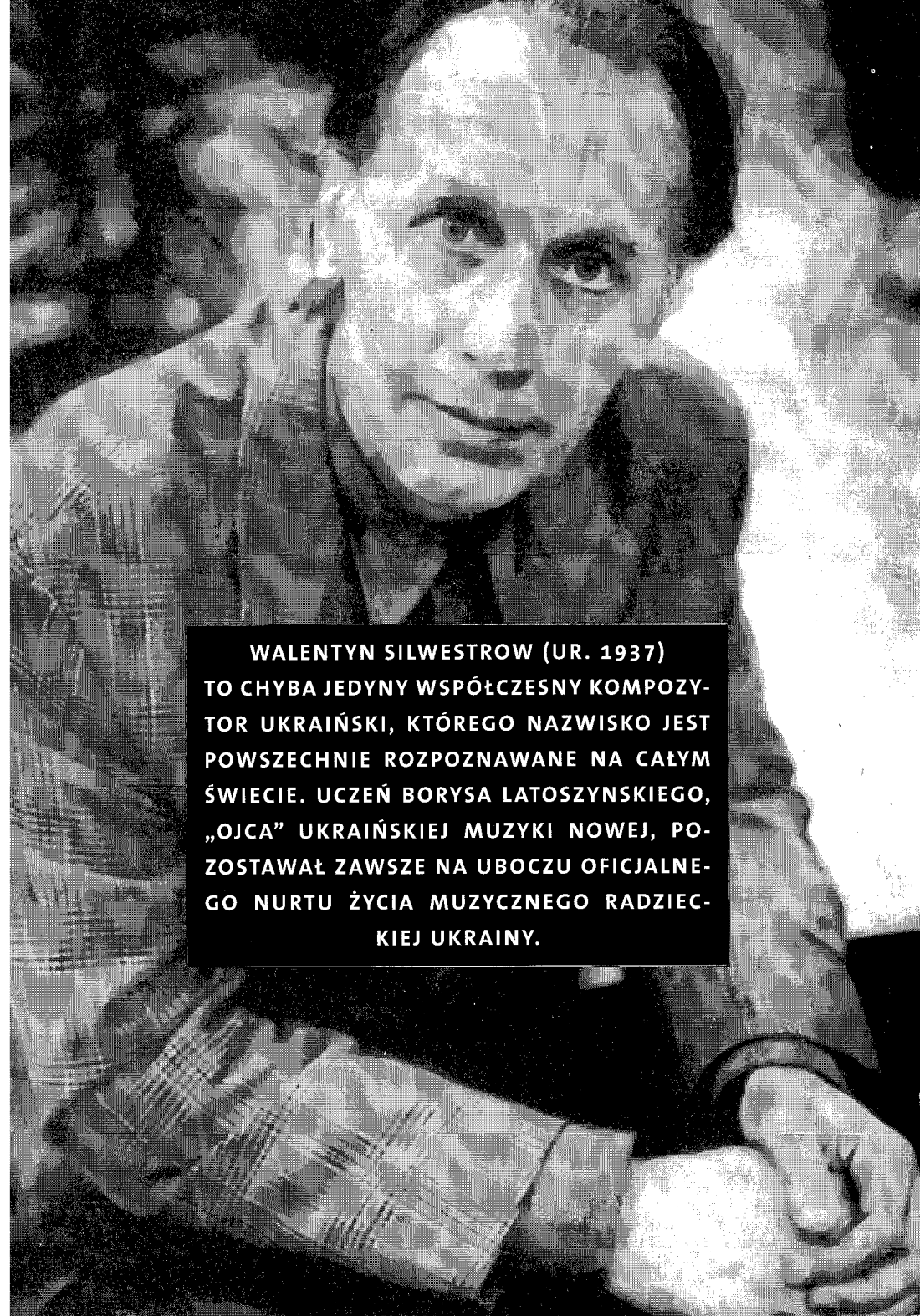
Poemat symfoniczny *Mazepa* wg V. Hugo (1851/54)

Filharmonia Narodowa zastrzega sobie możliwość zmiany programu i wykonawców.

Podczas koncertu obowiązuje zakaz fotografowania, filmowania i nagrywania dźwięku.

Prosimy również o wyłączenie telefonów komórkowych i sygnałów zegarków elektronicznych.

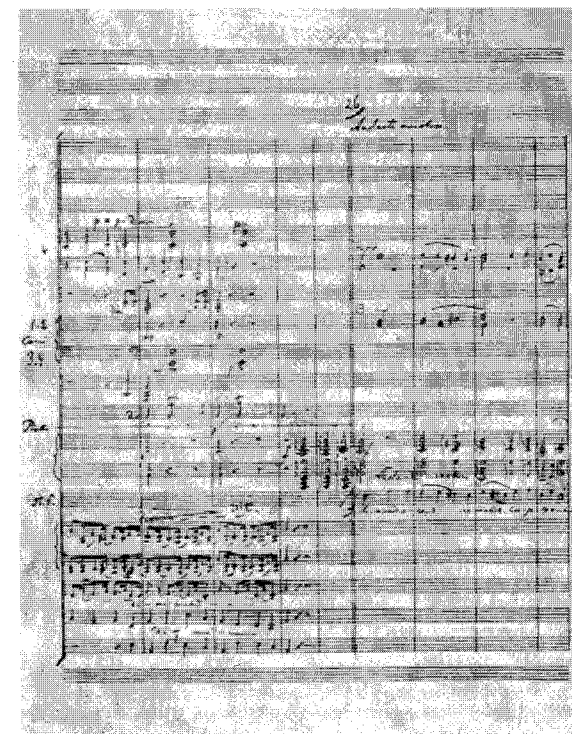

WALENTYN SILWESTROW (UR. 1937)
 TO CHYBA JEDYNY WSPÓŁCZESNY KOMPOZY-
 TOR UKRAIŃSKI, KTÓREGO NAZWISKO JEST
 POWSZECHNIE ROZPOZNAWANE NA CAŁYM
 ŚWIECIE. UCZEŃ BORYSA LATOSZYŃSKIEGO,
 „OJCA” UKRAIŃSKIEJ MUZYKI NOWEJ, PO-
 ZOSTAWAŁ ZAWSZE NA UBOCZU OFICJALNE-
 GO NURTU ŻYCIA MUZYCZNEGO RADZIEC-
 KIEJ UKRAINY.

Choć już najwcześniejsze dzieła przyniosły Silwestrowowi uznanie i nagrody na międzynarodowych konkursach kompozytorskich, to jego utwory były zbyt nowoczesne dla luminarzy muzyki radzieckiej – przez pewien czas był nawet wykluczony ze Związku Kompozytorów Radzieckich. W latach 70. porzucił awangardowe tendencje i wykształcił indywidualny, charakterystyczny styl, dla którego kluczowymi pojęciami są monumentalizm, refleksyjność, duchowość, kontemplacja. Światową sławę przyniosła Silwestrowowi *V Symfonia* (1982), wielokrotnie wykonywana na całym świecie i wydana w znakomitych interpretacjach na kilku płytach. Trzyczęściowy *Koncert skrzypcowy „Widmung”* powstał w roku 1991. Adresatem tytułowej „Dedykacji” jest Gidon Kremer, który był również pierwszym wykonawcą utworu. Określił on koncert jako „nostalgiczną próbę tchnięcia w romantyzm nowego życia”, wskazując na duchowe pokrewieństwo z muzyką Gustava Mahlera.

Twórca ukraińskiej szkoły narodowej, **Mykoła Łysenko** (1842–1912), pozostawił po sobie – obok okazałej liczby utworów fortepianowych, pieśni solowych i chóralnych, muzyki symfonicznej i kameralnej – kilkanaście oper. Wśród nich – pierwszą ukraińską operę historyczną *Taras Bulba* (1890) do libretta Mychajła Staryckiego według powieści Mikołaja Gogola (a właściwie Mykoły Hohola – mało kto dziś pamięta o ukraińskim pochodzeniu autora *Martwych dusz*), opowiadającej o XVII-wiecznym atamanie zaporoskim. Piotr Czajkowski, zachwycony *Tarasem Bulbą*, proponował

I strona rękopisu partytury opery *Taras Bulba*

Łysence zorganizowanie premiery w Petersburgu, kompozytor jednak nie chciał zgodzić się na wystawienie dzieła w języku rosyjskim. Opera ta stanowi szczytowe osiągnięcie artystyczne Łysenki, a uwertura do niej – to jedna z najwspanialszych pereł ukraińskiej symfoniki.

Borys Latoszynski (1895–1968) *zajął w ukraińskiej muzyce miejsce podobne do tego, jakie zajęli Szymanowski, Kodály, Bartók, Nielsen i Enescu w swoich narodowych kulturach* – napisał kompozytor i muzykolog, Virko Baley. Twórczość Latoszynskiego zapoczątkowała rozwój nowoczesnej muzyki ukraińskiej; stworzył także własną szkołę kompozytorską, bardzo znaczącą dla dalszego rozwoju muzyki na Ukrainie. Osadzone głęboko w kulturze narodowej, podobnie jak dzieła Łysenki, kompozycje Latoszynskiego łączą Szostakowiczowski monumentalizm i zamiłowanie do klasycznych form z wywodzącą się z tradycji nowej szkoły wiedeńskiej (zwłaszcza z twórczości Albana Berga) żarliwą ekspresją. Jednym z najznakomitszych dzieł symfonicznych Latoszynskiego – obok m.in. pięciu *Symfonii*, *Koncertu słowiańskiego*, *Suity polskiej* – jest *Ballada symfoniczna „Grażyna”* op. 58 (1955), zainspirowana poematem Adama Mickiewicza i poświęcona 100. rocznicy śmierci polskiego wieszcza.

Poemat symfoniczny „Mazepa” (1851/54) **Ferenca Liszta** (1811–1886) to jedno z najdoskonalszych dzieł tego gatunku w twórczości kompozytora, a także najbardziej chyba znany utwór spośród wielu kompozycji sławiących imię ukraińskiego bohatera. Bezpośrednią inspiracją dla Liszta był poemat Victora Hugo (zamieszczony przez kompozytora w partyturze), a dokładnie jego fragment, opowiadający o szaleńczym galopie Mazepy, przywiązanego do końskiego grzbietu (była to kara za romans

z żoną magnata), i jego ocaleniu przez Kozaków. Uwagę zwraca tu mistrzostwo instrumentacyjne, wartkość narracji, a także śmiałość rozwiązań harmonicznyc i melodycznych – muzyka sprawia chwilami wrażenie, że powstała kilkadziesiąt lat później... Warto dodać, że nie jest to jedyne dzieło Liszta inspirowane postacią kozackiego atamana – istnieje także fortepianowa *Etiuda koncertowa „Mazepa”*.

PAWEŁ MARKUSZEWSKI

Oktadka i wydania wyciągu fortepianowego opery *Taras Bulba*

Semen Prochorow (1873–1948) – *Ukraińska dziewczyna* (1925)

